

גליון

מעיונא דמלכא

מב

שיעורי הקדמה ללימוד
תורת החסידות
מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עם מדור מיוחד
מדגניתא דמלכא

יו"ל ע"י
מכון 'שפה ברורה'
דחסידי קאסוב

מכון
**שפה
ברורה**

**כל הוצאות
עריכת זהו"ל של הגליון**

נתנדב ע"י
ידידינו היקר שביקרים, רודף צדקה וחסד בכל מאדו והונו
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד, איש האשכולות העושה גדולות

**הרוצה בעילום שמו
לע"נ**

הרה"ח מו"ה **מרדכי ב"ר חיים אריה ע"ה**
וזוגתו מרת **טויבא רבקה בת ר' יעקב יואל ע"ה**

הרה"ח מו"ה **שלום נחמן ב"ר חיים ע"ה**
וזוגתו מרת **דבורה בת ר' משה אהרן ע"ה**

הרה"ח מו"ה **חיים אליהו ב"ר זאב ע"ה**
וזוגתו מרת **שיינדל בת ר' אלעזר ליפא ע"ה**

זכות הפצת מעיינותיו של אור שבעת הימים טוהר הבעל שם הק' ותלמידיו ז"ע
יגן בערו שירווח רב נחת דקדושה טבל יוצ"ח ושתברך בכל מעשיו ידיו בשפע ברכה והצלחה
בכל עסקיו, וימצא חן וחסד בעיני אלקים אנשים בכל הפצו
מתוך עושר ואושר שלות הנפש והרחבת
הרעות כל ימי חייו

לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"
במס' 718-682-2004 או במס' ישראלי 1810-370-72-972

הג'ימוד בגליון רחל
יהיה לזכות רפואתו השלימה והמהירה של
מרן רבינו שרגא פייביש בן מלכה שליט"א
בתוך שאר רחולי ישראל

כל הזכויות שמורות
לקבלת הגליון מדי שבוע בשבוע
ע"י e-mail
יש לפנות להמערכת במס' 917-686-5892
או אל toraskosov@gmail.com

נערך ונסדר ע"י:

יסודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

יגער בך השטן, ויגעך ה' בך הבוחר בירושלים

השטן יודע שעיקר העמדת המלכות היא
באמצעותו - שמפתה את האדם, והתענוג העליון
שזוכים על ידי שמתגברים עליו

**'זיראני ה' את יהושע הכהן הגדול עומד לפני ה', נבואת
זכריה הנביא**

בב"ד שבט בשנת שתיים למלך דריוש, ה'יו ה'יה דבר ה' אל זכריה הנביא, שקרב היום המעותד - בנין בית שני, שבו תשוב השכינה לשכון בירושלים כמאז, וישכלל היכלא בגוויה, וישראל יתקבצו לשם מגלותם ברננה (זכריה פרק א). בהמשך הדברים (שם פרק ג) מובא, שלבד דְּבַר ה' אליו, קיבל זכריה גם נבואת חזיון, שם נגלה לפניו במראה חידות, כיצד יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול עומד מוכן ומזומן לשמש בקודש - בכהונה גדולה, אלא שהשטן מתנגד לזה ועומד על ימינו לשטנו ולהפריעו ממלאכתו, מחמת שבניו לא התנהגו כראוי, עד שה' בכבודו ובעצמו פנה לשטן: 'ויאמר ה' לשטן, יגער ה' בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים הלוא זה אוד מצל מאש' (שם ג ב), שעל אף שמידת הדין צווחת בצדק שאין מן היושר שיהושע יכהן בכהונה גדולה מצד מעשה בניו, מכל מקום, אין ראוי ממנו לעשות עובדא דאהרן, בהיותו 'אוד מוצל מאש' שהושלך יחד עם אחאב בן קוליה וצדקיה בן

מעשיה לכבשן האש, ובכל זאת נשאר בחיים ונודע צדקתו לרבים (ראה סנהדרין צג.).

מפרשי המקראות שהיו סופרים כל אותיות שבתורה (ראה רש"י מצודות דוד, מלבי"ם שם ועוד), עומדים על כך, כיצד זה שהשטן לא שמע בקול ה' מיד כשנצטווה 'יגער ה' בך', עד הוצרך ה' לכפול את גערתו לשטן זה פעמיים, כמו שכתוב 'יגער ה' בך, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים' על מנת לְעַצְרוֹ מקטרוגו. וראה בדבריהם שישבו את הדברים לפי דרכם, ואנן ניזיל בדין, לבאר סוד זה כדרכנו מאז, על פי הארת משנת החסידות, ובביאור 'מידת מלכות' אשר אנו עוסקים בבנין הבנתה בערכנו הדל, והמקום יהא בעזרנו.

'אני ה' לא שינתי', שינויי המידות אינם נוגעים בעצמיותו ית'

על מנת להבין את שלפנינו, נפתח באקדמות מילין שהרחבנו בעבר (מעיינא דמלכא גיליון כט ועוד), אודות מהות המידות הקדושות, בהם מנהג הקב"ה את עולמו, ועל יְחָסֵם כלפי אלהים ואדם, ובאורם נראה אור בעניינינו.

קולמוסים רבים השתברו בכתביהם של רבותינו המקובלים וגדולי החסידות הקדמונים, לבאר ולברר וְלוֹ במעט, את עומק הסתירה של 'בראשית ברא אלהים', כיצד יתכן שיש מציאות של עולם לשון העלם (ראה ספר הבהיר, עבודת הקודש ח"א פרק כא, שער מאמרי רז"ל סנהדרין צג., של"ה הקדוש מס' שבועות תורה אור אות ג) שאין הקב"ה נראה מתוכו, והרי הוא ית' ממלא ומסובב כל עלמין (זוהר הקדוש ח"ג רכה). ונמצא בכל נקודה ופרט בבריאה, וְלִית אַתְר פְּנוּי מִיְנִיה' (תיקו"ז תי' ע קכב). ופירשו לאמר, שאכן אצל הקב"ה מצד עצמיותו אין שום שינוי, והאחרית והראשית וכן העליונים והתחתונים שווים אצלו גם עתה ומאירים באור גדול, אמנם, כיון שנתאווה שיהיה לו דירה בתחתונים (תנחומא פרשת נשא אות טז), ואם הוא ית' היה יורד לשכון כבוד בארצנו כפי שהוא באור גדול ורב, הרי שהעולם ודייריו לא היו יכולים להתקיים ולעמוד לפניו אפילו שעה אחת - מחמת רוב הקדושה שהיתה בעולם, וכעין מה שהיה במתן תורה,

ג - יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים -

שתיכף כשנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה פרחה נשמתם (שבת פח:) מרוב עוצם הקדושה, לכן מרחמיו המרובים עלינו, ולצרכינו בלבד, עשה ה' כעין ירידה והשתלשלות לקדושתו בהנהגת ז' המידות, 'חסד', 'גבורה' 'תפארת' וכל כיוצא בזה, שהם רק לבושים ובדרגה פחותה מעצמיותו, על מנת שנוכל לדור בכפיפה אחת, הגשמיות עם הרוחניות הנראית מועטת, ומשם נעלה ונברר שהגשמיות בטלה ומבוטלת לנקודת חי החיים הנמצא בתוכה, וגם העולם הזה הוא כולו אלוקות.

נמצא אתה אומר, שכלפי עצמיותו ית' אין שינוי, ולכן הכל שווה בעיניו, 'קטן' כ'גדול', 'חסד' ו'גבורה', 'דין' ו'רחמים', עבר עם הווה ועתיד, אבל כלפינו שאיננו יכולים לחיות עם האש הגדולה הזאת פן נמות, נוצר המושג השתלשלות, שנדמה כאילו אורו הולך ומתקטן מרום המעלות בשמים ממעל עד לתחתית המדרגה בעולם הזה.

גם כן ימצא בבחינות הנשמות שהם אור מאור כסא כבודו יתברך יש ביניהם הפרשות מופלאות.

וכך הוא לשונו הזהב של הרב בעל התניא זי"ע בספרו 'ליקוטי תורה' (ליקוטים לראש השנה דף נח ג) שם התבאר נקודה זו: 'ההארה המחיה כל העולמות כולם, היא רק הארה חיצונית בלבד מעצמותו ית' ואינה נוגעת בו כלל, ואינה פועלת שינוי בו כלל, כי חיות כל העולמות הוא רק כמו שאמרו 'אנא אמלוך', שמדת מלכותו ית' בלבד, מה שהוא ית' נקרא מלך ומתנשא כביכול עליהם, זהו גופא החיות שלהם, ובחינה זו אינה נוגעת לעצמיותו כלל, כמשל המלך בשר ודם שהוא מהות בפני עצמו, ומה שנקרא מלך על המדינות,

א. ובלשון הרמח"ל (אדיר במרום ה' ח"ב מאמר רישא וסופא): **'והנה הצמצום שנעשה, הוא הנותן מקום לכל ההנהגה הנמצאת עתה, והוא עצמו עומד בסוד רישא וסופא וכו', וזה סוד** (ישעיה סד ו) **'אני ראשון ואני אחרון', כי האין סוף ברוך הוא שווה הוא ודאי בהשוואה גמורה, ואין שינוי כלל מגיע אליו, וכך הוא גילוי בחיזוק הרישא להתפשט, או בסוף - פעולת הסופא'.**

ב. יסוד זה חוזר ונשנה בהרבה ספרי קודש, והא לך דברי האור החיים הקדוש' (בראשית מו ד): **'והגם שבאורו יתברך לא יצדק לעשות הפרש, זה אמת כי באלהותו יתברך הוא אור שווה, אבל באור המבטיח ממנו הוא שיתייחס אליו בחינות ההדרגות, וזה**

המידות הם דרכי הנהגתו ית' עבור יושבי תבל שאינם יכולים לקבל מאוד עצמיותו ית'

והאמת תנָּרה, שגם בנקודה זו של 'הנהגת המידות' מוצאים אנו שוב את שאמרנו, שמצד עצמיותו ית' אין הבדל כלל בין מידה למידה וה' מְנַשָּׂא מכל זה, וכל השינויים הם רק כלפינו. שכן בשר ודם אינו יכול להתנהג ב'חסד', ובו בזמן להיות עסוק גם בגבורות מלחמה, אלא כל מידה ומידה נוהגת אצלו לפרקים ואין מידה מתערבת בחברתה, שלא כמו אצל השי"ת, שכיון ואצלו הכל אחד, אז 'בשעה שהוא נלחם ונוקם מאויביו, אוחו הוא במידתו לרחם על ברואיו ולזון את כל באי עולם, ולא כמידת מלכי אדמה כשהוא עוסק במלחמה, פונה עצמו מכל עסקים, ואין בו כח לעשות זו וזו'¹ (לשון רש"י שמות טו ג ד"ה ה' איש מלחמה), ובו בזמן שהבריות יונקים מן המידות לדעת את אשר יעשו באותו עת וזמן, הוא מתנהג בכל המידות בבת אחת מצד גבהותו ששם אין שינוי בין מידה למידה.

זאת בידו השניה לא מנע אוכלם מפיהם, והמן ירד כדרכו דבר יום ביומו, כמו שכתוב (נחמיה ט כ) 'ורוחך הטובה נתת להשכילם ומנך לא מנעת מפיהם ומים נתתה להם לצמאם' (שמו"ד מא א). והוא כאמור, כי כלפי שמיא כל המידות שווים, והוא מתנהג ברגע אחד בכמה מידות סותרות, והשינוי הוא רק כלפינו - המקבלים.

ד. בספר הקדוש 'עבודת ישראל' (פרשת נח), ביאר, שעל כן נקרא השי"ת בשם 'שלום' (שבת י), כי כל הד' יסודות מתנגדים זה לזה, וכן המלאכים בשמים, יש מהם שהם מסטרא דחסד וחלקם הם מסטרא

הרי אין בבחינה זו התפשטות עצמותו ממש תוך המדינות, רק ששמו נקרא עליהם.

וב'אור לשמים' (פרשת ראה): 'דהנה כתיב (מלאכי ג ו) 'אני ה' לא שנית', וזה קאי על עצמותו יתברך שמו, אבל השי"ת כביכול האציל ממנו אורות קדושים שעל ידם נוכל להמשיך השפעתו אלינו, ומצינו (מכילתא פרשת בא מס' דבחודש ה) שעל הים הראה עצמו בבחינת בחור ובמתן תורה כזקן מלא רחמים, הכל בשבילנו ולטובותינו'.

ג. וכפי שמצינו גם בחטא העגל, שבו בזמן שישאל העוון פני מלכם והקב"ה קצף עליהם להורגם, בכל

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - ה

וכשאישי ישראל מברר בהליכותיו, שה' מתנשא לכל, ומנהיג עולמו בכל המידות ברגע אחד כי לו השמים והארץ והכל בידו, אזי הוא מגדיל את **מלכות ה'** ועושהו מלך גם בעולם השפל, בכך שהוא מפרסם בעמקי האדמה, שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, שכשמלך בשר ודם עסוק במלחמה, הוא פונה מכל עסקיו, ואין בו כח להיות רחום וחנון ובו בזמן להתאזר בגבורה, אבל מידת הקב"ה אינה כן, שהוא משתמש בכל המידות כאחד, וזוהי ההוכחה הניצחת שהוא מלך מלכי המלכים. והוא שאמרו (זוהר הקדוש ח"א קסח). שמידת המלכות לית ליה מגרמיה כלום, שכן המלכות איננה מידה אחת אלא כוללת את כולם, ובה משתקף יסוד זה שה' משתמש עם כל המידות כולם כאחד ואין שני לו בדבר זה, כי הוא גבוה מכל גבוה, וקדושתו העצמית לית ביה תפיסה כלל (תיקו"ז הקדמה יז).

מלכות ה' ניכר דווקא מהעולם החשוך

והמפורסמות אין צריכים ראייה, שעיקר בירור מלכותו ית', היא דווקא העולה מהאי עלמא, שבו השטן מבקש להטותנו מדרך הישר - שלא לראות בכל דבר את מוצא פי ה', ואף על פי שההסתר גדול, מתגברים ואוזרים כח נגדו בעוז, ומוסרים נפש למען שמו ית' באהבה, שאז מתגדל ומתקדש שמיא רבה, ומלכות ה' נשלמת בעולם, ומתברר שיש נקודת דבר ה' גם בעמקי החושך ובכל פרטי המידות והמצבים^ה, הן בזמן של 'חסד' והן בזמן של 'משפט', שבשניהם 'לך ה'

הנחש הארור] **לתקלה**. דע, כי בריה זו, כל מה שהפליא ה' בגודל בחינתה, כן גודל בחינת השגת הנפש בעולם העליון, כי לפי התעצמות הצריך לאדם לנצחון, כן יטול שכרו, כמאמרם ז"ל (אבות פ"ה מכ"ג) 'לפום צערא אגרא', ואם היה מגביל שיעור כח המסית בשיעור מועט, אין מקום

דגבורה, אך כולם בטלים ומבוטלים לפניו ית' ושם הם אחד. ולכן נקרא שמו 'שלום', שכן רק אצלו ההפכים הם נמצאים בשלום, עיין שם.

ה. וראה ללשונו של ה'אור החיים הקדוש' (בראשית ג ד): 'ואם תאמר, למה יברא ה' בריה רעה כזו [את

אזמרה' (ע"פ ברכות ס:). ואשרי האיש הקובע בלבו שה' מנהג את כל המידות והכל בידו, שבכך הוא זוכה להיות כלי מחזיק ברכה, שנשמתו ממזדקקת ומזדככת באור המידות הקדושות, חלף שכר על שביירר שיש בכל המידות חיות ה', והוא מושל גם שם, עד שהוא נעשה ממש 'היכל ה'', וכפי שמצינו בז' הרועים שביירו כל כך את המידות, עד שזכו למשול כביכול על המידה העליונה שבו נדבקו בשורש העליון.

'וכל אדם לא יהיה באהל מועד', מעלת הכהן גדול בכניסתו לפני ולפנים שזכה להתדבק בעצמיותו ית'

תא חזי שהיו אנשים גדולים, שזכו בחייהם לאפס קצהו של נגיעה ושייכות גם בבחינת העצמיות הגבוהה מהנהגת המידות - כנתבאר, מחמת שהיו דבקים כל כך בה' ובטלים אליו, כפי שכתבו ספרי הקודשי בביאור מקרא שכתוב בעבודת הכהן גדול ביומא רבה, 'וכל אדם לא יהיה

הגשמיות, ומלאך ה' צבאות הוא, שאז מתקיים 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד' (ויקרא טז יז). ובהיות הכהן גדול במדרגה זו, אז מסוגל לכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל עדתו, מה שאין כן כשאינו במדרגה זו, אינו מסוגל לכפרה. ולכן בבית שני רוב כהנים לא הוציאו שנתן (יומא ט). לסיבת שלא הגיעו למדרגה זו, להתפשטות הגשמיות, ולא נתקיים בהם 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד'.

וראה לדברי הכהן הגדול מלובלין זי"ע (פרי צדיק לערב יום כיפור אות ג): 'אבל הכהן גדול כשנכנס לקודש הקדשים, שם נתפשט מכל גשם ועניני הגוף, והיה רק כנשמה בלא גוף'.

לרוצה להשיג השגה גדולה להשיגה, כי אין השגה זולת אמצעות נצחון המסית. וצא ולמד מהאמור בספר זוהר הקדוש (ח"ב קסג) במשל בן מלך אשר ציוהו אביו לבל קרוב להזונה, ואת הזונה צוה להסיתו לבחון בן יכבד אב, יעוין שם. ומעתה הפליא ה' להתחסד עם אוהביו להכין להם דבר, שבאמצעותו ישיגו עלות במעלות חיים הנצחיים, אשרי העם שככה לו'.

ו. רעיון זה מובא בהרבה ספרי קודש, וזה לשון ה'מלא העומר' להגה"ק מפלוצק זי"ע (ויקרא טז ב): 'כי לא היה הכהן גדול מסוגל לכפרה, כי אם בהיותו מכשיר מעשיו ונעתק ממדרגת אדם לסיבת התפשטות

ז - יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - ז

באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו' (ויקרא טז יז), שבהאי שעתא שנכנס הכהן הגדול לקדש הקדשים, היה הוא מרומם כל כך, עד שנדבק בשורש הנעלם וסר ממנו כל צורת אדם האנושי וממילא לא נכלל בכלל אזהרת 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד', ומלאכי השרת לא יכלו לעמוד עמו במחיצתו מרוב קדושתו (ירושלמי יומא פ"א ה"ה), וכעין הנמצא בשמים, שמשרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו, והם אינם יודעים ורשאים להיות עם ה' בצוותא חדא (חגיגה יג). והוא שמצינו (שם פ"ה ה"ב, ויק"ר כא יב) בשמעון הצדיק וכן בכל הכהנים גדולים שהיו ראויים לכך (ברית מנוחה דף כב.), שהשי"ת בעצמו התלווה עמם לפני ולפנים בעת שנכנסו להקטיר קטורת - לחבר בחד קטירא עליונים ותחתונים (זוהר הקדוש ח"ג לז:), כי השעה היתה שעת רחמים ורצון, שזכה להגיע למקום עצמיות השורש לעילא, ששם אין איש זולת הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכפי שברור מילל ה'ברית

הדא הוא דכתיב (ירמיה ט כב-כג) **'אל יתהלל וכו' כי אם בזאת וגו'.** ואהרן כד עאל לקדש קדשין ביומא דכפורי, בה [בשכינה] הוה עאל דכתיב (ויקרא טז יז) **'בזאת [הרומז לשכינה] יבוא אהרן אל הקודש'.**

ובתרגום: ומשום כך, מי שרוצה להשיג את המלך, אין לו רשות להשיג אותו אלא עם השכינה. זהו שכתוב (ירמיה ט כב-כג) **'אל יתהלל וכו', כי אם בזאת יתהלל וגו'.** ואהרן כשנכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים, בה היה נכנס, שכתוב (ויקרא טז יז) **'בזאת יבוא אהרן אל הקודש'.**

ה. וב'פרקי דרבי אליעזר' (פרק ד): **'והחיות עומדות אצל כסא כבודו, ואין יודעות מקום כבודו'.**

ז. וב'אמרי אמת' איתא (פרשת אחרי מות שנת תרפ"ט): **'ופשט את בגדי הבד היינו שהיתה לו התפשטות הגשמיות וכו', כמו שאיתא (ויק"ר כא יא) 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד' וכו' (ויקרא טז יז), וכהן גדול לא אדם היה, אלא וכו' בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים. אצל הכהן נעשה כל הגוף תשמיש דקדושה, הידים נעשו כלי שרת כענין שמצינו בגמרא (יומא מת.) גבי חפינה, ידו וכו' או דילמא ככלי שרת דמי, ועל ידי זה היה יכול לסמוך, 'וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי' (ויקרא שם כא).**

וכדברי ה'תיקונים' (ת"י ו כא): **'ובגין דא, מאן דבעי לאשגא למלכא, לית ליה רשו לאשגא ליה אלא בשכינתא,**

מנוחה' (שם): 'ומי היה יכול לדבר החכמה שהיה משיג בעת ראותו השכינה וכו', ששם היה רואה את השורשים שמהן נשתרגו כל המידות, הן סודות מוסדות עולם והבניינים הגדולים, והיה רואה הרכבת השרשים כיצד נרכבו בשורש אחד - הוא שורש אילן החיים, והיה רואה עץ החיים, והיה רואה הענפים והיה רואה כיסוי הענפים כמה הם מכסים השורש, והיה רואה פרי הענפים' וכו'.

גם נודע עתה, סוד מה שביקש רבי ישמעאל בן אלישע - הכהן הגדול בעת שנכנס להקטיר קטורת לפני ולפנים, 'הי רצון מלפניך, שיכבשו רחמך את כעסך, ויגולו רחמך על מידותך' (ברכות ז), שלפי שזכה להיאחז בנקודת השורש ששם הכל רחמים, ביקש שיגולו רחמים אלו 'על מידותך', המידות התחתונות מהם ששם יש מציאות של גבורה ודינים, ועל ידי זה 'ותתנהג עם בניך במידת הרחמים' - ממקור השורש.

והיינו טעמא שזכה הכהן הגדול להגיע לאותם דרגות נפלאות, להתחבר בעיצומו של יום להארה מעצמיותו ית' כביכול, מה שלא היה בנמצא אצלו בכל השנה, כי לבד מה שהיה תמיד ראשון במעלה ו'גדול מאחיו' (ויקרא כא י) בחכמה אלוקית (ראה יומא יח), ובימים קודם יום הכיפורים, הוסיף להתקדש בסילודין לקראת בואו אל הקודש (שם ב), יומא קא גרים, שביום זה אין רשות לשטן לקטרג ולומר רע על ישראל (שם כ), ועל כן נתעלסה תיכף נשמתו באהבים למקום אשר אהב ונדבקה בבוראה והשטן לא יכל לקטרג עליו, עד שזכה לעמוד במקום שעמד לפני ולפנים מבין שני הכרובים, ולהתפשט מכל גשמי להיות בבחינת אדמה לעליון ממש, שאין לנו השגה בזה כלל.

**'זיהושע בן נון מלא רוח חכמה', מעלת יהושע בן נון
שהיה דבוק בעצמיות ית', והתביעה עליו שלא ביטל יצרא
דעבודה זרה**

צא ולמד עוד, עד היכן יכול בר אנוש לבטל את מידות הנהגת העולם מחמת שמתנוצץ בו הארה אלוקית בבחינת העצמיות, ממה שמצינו

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - ט

ביהושע בן נון, שהקדים לשלוח את כלב בן יפונה ופינחס (תנחומא פרשת שלח א, זוהר הקדוש ח"ג קנז). לְרַגֵּל את הארץ ואת יריחו קודם שעברו את הירדן, ורגלם הוליתכם 'לביית אשה זונה ושמה רחב וישכבו שמה' (יהושע ב א), ומכל מקום אף שרחב היתה קליפה קשה מאד (ראה מגילה טו), ולא עוד אלא שכל הגדולים היו מצויים אצלה (רש"י יהושע שם פסוק יא) ובנקל היה לתופסם, לא אירע להם מאומה בגוף ובעיקר בנפש, מכוחו של יהושע שעמד להם להושיעם מכל פגע, שיוכלו להתגבר אף על המידות ודרכי ההנהגה הטבעיים שהיו קשים עד מאד כמו זו של רחב הזונה, ויתבטלו לבחינת עצמיותו ית' ולהישאר בקדושתם ולהצליח בשליחותם.

זזה עומק מה שאמרו חז"ל (ערכין לב:), שהיתה תביעה מן שמיא על יהושע בן נון, על שלא ביטל את יצרא דעבודה זרה בכניסתו לארץ כפי שעשה עזרא הסופר (יומא סט:), כי אחר שראינו שלמרגלים לא אָנָּה פֶּל אָן מרחב הזונה וקליפתה, מכח דאגין עליהו זכותיה דיהושע - שהיה דבוק בבחינת העצמיות, ולא עוד, אלא שיהושע תיקן את שורשה הרע והיפכה לטוב עד שנשאה לו לאשה (מגילה יד:), היה עליו להתאמץ ולבטל גם הנהגת המידות שמשכה את בני ישראל לעבוד עבודה זרה שהיא היפך מעצמיותו ית', ולעטר את ישראל בתפארת בבחינת עצמיותו ית', וכיון שלא עשה כן, היה בו איזה טעם לפגם.

אחד שמקבלים עלינו קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע שעל המטה, מבקשים 'יגער בך השטן' שנוכל להידיבק בו ית'

משנודע לנו עד היכן יכול איש ישראל לבוא במעלתו, מובן בכפתור ופרח מהו שאנו מבקשים בכל יום אחר קבלת עול מלכות שמים - בקריאת שמע שעל המטה, שיקוים בנו מקרא שכתוב 'יגער בך השטן'. כי עיננו ליה נשואות במשאלת בקשה, לבל יביט ה' במעשינו הרעים אשר נואלנו וחטאנו ביום העבר, כי כל זה נגרם מחמת היצר שסוכן בנו לעקם אורחותינו, ואם רק ישמע ה' תפלותנו ויגער בשטן ויקחו מאיתנו, אזי יראה תיכף, כיצד גם אנו נזכה להארה ובבועה

במעין דמעין מִדְרָגַת הכהן גדול ביום הקדוש, שהגיע להיכן שהגיע, לפי שלית ליה לשטן רשות לאסטוני ביום זה, ונפשו זכתה להידבק בגבוה מעל גבוה.

'יגער בך השטן ויגער ה' בך', כפילות הגערה, כי השטן אינו פוסק מעבודתו להפריענו

והקב"ה השומע שעוות עתירה, מאזין אכן לתפלת עמו ישראל ברחמים, וגוער בשטן לבל יקרב אל אלו החפצים להיות עמו ולחלקו כדי שנזכה להשלים את משאלותינו להיות קדם מלכא, וזה שנאמר 'יגער בך השטן'. אלא שהיצר אינו מרפה למרות דברי ה' אליו וממשיך לבוא אלינו, לפי שגלוי וידוע לפניו עד כמה עיקר ההנאה שיש להשי"ת ואופן המלכתו, אינה מן המלאכים אשר בשמים שאין להם ניסיונות והם משבחים אותו ב'קדוש קדוש קדוש', אלא דווקא מאיתנו דרי מטה המתאבקים עמו ומבררים מעמק הבכא כי יש ה' בכל הארץ, ולכן הוא אינו עוזב את יראי ה' וממשיך להפריע להם, כדי שימשיכו להעיד על ה' דווקא במקום שנראה שיכולים להזים עדותם^ט. ולכן מוכרח ה' לבוא ולגעור בשטן שוב ושוב - 'יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים', כי בני ישראל זועקים שוב 'הושענא נא והושיעה נא אבינו אתה', ורצוננו לראות את מלכנו והיצר מונע זאת. אמנם לאיך גיסא גם השטן אינו פוסק לרגע ממלאכתו, בידעו ש'ה' איש מלחמה' (שמות טו ב), שה' נמצא רק עם מי שהוא איש מלחמה ולוחם נגד יצרו (אמרות משה להרה"ק מקאברין ז"ע פרשת בשלה), ומשם יצמח קרן דוד מלך המשיח באופן הנעלה ביותר. וכך נמשכת מלחמה זו בין ישראל לשטן המקטרג בכל רגע, שאנו תובעים

התנגדות באופן שאינו יכול להזימו אינו עדות, אבל במקום שיש רואין ורוצין להזימו והוא מתגבר בעבודת ה' ואין יכולים להזימו ולומר עמנו הייתם, הוא עדות אמת.

ט. כפי שהליץ ה'שפת אמת' (פרשת פינחס שנת תרמ"ג) בלשונו: 'ואיתא (סנהדרין מא): עדות שאי אתה יכול להזימה אינה עדות. כי המטמין עצמו ואינו מכניס עצמו במקום שיש

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - יא

בפה 'גער חית קנה' (תהלים בח לא) - געוור חיה וקנה לך עדה (פסחים קיח:), וה' אכן מקיים זאת וגוער בשטן, אך השטן ממשיך בתפקיד שְׁלֹשְׁמָה נוצר, לגרום נחת רוח על ידי ההתגברות עליו.

זזהו שאמרו במס' יומא (יט:) שעל אף שלית ליה לשטן רשו לאסטוני ולספר בשמים את הנעשה בארץ ביום הכיפורים, מכל מקום הוא אינו נח ושקט ביום זה, ואדרבה, הוא מתאמץ להחטיא את האדם ככל שידו משגת. וכן אמרו (תוס' יו"ט אבות פ"ה מ"ה), שלא לשווא אחד מן הניסים הגדולים שהיו במקדש ביום הכיפורים - היה, שלא אירע טומאה לכהן גדול, והוא יכל להיכנס ולעבוד לפני ולפנים בקדושה וטהרה (אבות שם), כי היצר ארב לכהן גדול בכל כוחו ורצה לטמאותו, עד שהוצרך לשמירה מיוחדת ממעשה ניסים לבל יטמא. והכל ענין אחד הוא, כי כשרואה היצר עד כמה באים היום זה לגדולות, הן הכהן גדול שזכה אז לגילוי שכינה באופן גדול כל כך, והן בכלליות ישראל שזוכים להארה ביום זה מבחינת העצמיות, ב'עילוי המלכות בכתר' (ליקוטי תורה פרשת כי תצא), אז הוא מתאמץ ביתר שאת ועוז שישראל לא יזכו לכך [אלא שאינו יכול להשטין כשעולה הדבר בידו], והכל

שמרומזים באותיות י"ה, ושם חותם יתברך שמו אותנו לכל טוב'.

ודרוש נא לדברי ה'מאור ושמש' (ליום כיפור): 'וישראל עם הקדוש, ביום הכפורים הם מזכין עצמן מאד, מחמת שאז הם דוגמת מלאכי השרת בלי אכילה ושתיה, ואומרין שירות ותשבחות כל היום כולו (פרקי דרבי אליעזר פרק מה), ולכן על ידי הזדככותם הם עולים בעליות העולמות מעולם אל עולם, ומעלים המלכות שמים אל האין - סוף ברוך הוא, ועל ידי זה הם משיגים מה שלא השיגו עד עכשיו, ולכן אומרים אז (בתפלת נעילה) שבע פעמים ה' הוא האלהים' -

י. לשון הספר הקדוש 'זרע קודש' להרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליום כיפור): 'ואמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' (ויקרא טז ל), שהכפרה הוא על ידי שמיידך יתברך שמו עמנו, ומעלה אותנו לעולם עליון שאין רשאי לכנס שם שום נברא, רק אנו עמו יתברך שמו. וזה שכתוב 'יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם', כשתהיו לפני ה'.

וזהו בחינת תפילות נעילה - נעל יה, כביכול כאדם שמתיחד עם אהובו במקום מוסגר וחתום, והיחוד הזה הוא בבחינת אורות עליונים

מתוך כוונה טובה, בידעו שישראל זוכים להעלות נחת רוח גדולה לשמים, דווקא כשהעבודה עולה להם בקושי ולא כשהם בדרגה עילאה.

אכן אף שדבריו דברי אמת הם, ש'אין קידוש' - שאי אפשר להתקדש ולהיות קרובים אל ה', 'רק במקום סעודה' - היכן שיש תענוג גשמי והופכים אותו לרוחני (בן איש חי פרשת בראשית שנה ב הקדמה), מכל מקום הניח לנו ה' מועדים לשמחה וחגים וזמנים לששון כמו ביום הכיפורים ובשאר חגי השנה, שבהם רצונו ית' להאיר לנו מאורו הגדול גם מבלי עיסוקנו בבירור הגשמיות, כדי שנחוש מהו תענוג רוחני אמיתי ונתאוהו לה, ונתמיד בעבודתנו אחר הַרְגֵל לזכות לאור נערב זה בכח עבודתנו בזכות ולא בחסד.

**'מה קול שמעת בחזרבה זו וכו', בת קול שמנהמת כיונה',
רבי יוסי העלה מין נוקבין מלתתא שזו התענוג הגדול
ביותר בשמים**

משהגיענו לדבר אודות מעלת העבודה העולה דווקא מן התחתונים, שמא נוכל לבאר בדרך זו מאמר חז"ל ידוע (ברכות ג.): 'אמר

שהשגנו יותר, ידענו שזה הוא אלהים שרומז לצימצום, ויש רחמים יותר עליונים. וכן כל פעם שאומרים 'ה' הוא האלהים' רומז על דרך זה, שכל מה שעולים יותר - הם משיגים שגם אלו הרחמים הם צמצום לנגד מה שלמעלה מהם וכו'.

ולכן נקרא היום שאחר יום הכפורים בלשון אשכנז 'גאט'ס נאמען', שרומז שאז משיגים שיש השגה ממציאותו יתברך במקום אשר לא יתואר כלל בשם אלקים שהוא בחינת דין, רק שמו יתברך שהוא שם הוי"ה שהוא רחמים'.

שרומז לעלית העולמות, שכל מה שעולים למעלה למעלה עליה אחר עליה, הם משיגים שמה שחשבו עד עתה על אותן השגות האורות שלא השיגו עדיין, ששם הוא בחינת הוי"ה שרומז לרחמים, וחשבו ששם הוא כולו רחמים בלי שום בחינת דין שהוא שם אלהים, עתה שמשיגים השגה יותר גדולה יודעין הם שעדיין הוא צימצום ומן הצורך עדיין להשיג רחמים יותר עליונים.

וזהו 'ה' הוא האלהים', פירוש, שמה שחשבונו עד עתה ששם הוא שם הוי"ה ושהוא כולו רחמים, עכשיו

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - יג

רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח וכו'. ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו. ואמרת לי: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואמר לי: חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין 'יהא שמיה הגדול מבורך', הקב"ה מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם'. ונאמר, שרבי יוסי זכה בתפלתו התמה, לעורר ולהעלות מיין נוקבין של השתוקקות לעילא מאותם השרויים ב'חורבות ירושלים'. וזה ששאלו אליהו הנביא המופקד על העלאת מיין נוקבין לגבוה (מאור עינים פרשת אחרי, עין שם עוד ראשי פרקים מהם התבאר מה שלפנינו): 'מה קול שמעת בחורבה זו', ורבי יוסי השיבו ששמע קול יונה המנהמת. ורצה אליהו לומר לו, שזכה בתפלתו לעורר את ה'יונה' דא שכנתא"א (תיקון"ז ת"ו כא. ועוד), באופן נעלה עד מאד, עד שהיא נהמה בקול בוכים 'אוי להם לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות', ולרומם ולברר את מלכות ה' גם במקומות השבירה הללו הנמוכים, שזה עיקר רצונו ית' והרווח העולה לו משנות הגלות, ששמו ית' מתברר בתחתיות ארץ, ודייקא משם יזרח לעתיד אור הגאולה העתידה, שתאיר ארץ – גם המקום הנמוך ביותר, מכבודך.

זרבר זה חוזר ונשנה גם תמיד, ש'בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין 'יהא שמיה הגדול מבורך', הקב"ה מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם'. שכשאישי ישראל עומד בתפלה, ומתפלל על מלכות שמים שתתגלה, ושיתמלא שמו החסר בעולם בעת שימחה זרעו של עמלק (ב' פירושים בתוס' שם ד"ה ועונין 'יהא שמיה הגדול מבורך'), הוא

יא. ראה אריכות בנושא זה ב'מעיינא דמלכא' (גיליון מא).

זוכה להעלות מיין נוקבין ולהביא נחת רוח גדולה כל כך, עד שה' תוהה כביכול, מדוע בניו עדיין בגלות, ואומר: 'אוי להן לבנים שגלו מעל שולחן אביהם', אבל לאידך גיסא הוא יודע היטב, כי תענוג זה יפסד בעת הגאולה, שכן עיקר בירור המלכות הוא דווקא עתה כשאין ניכר מלכותו, ובכל זאת אנו מעידים ואומרים 'הא שמיא רבה מברך', ולכן עדיין לא נושענו.

לעתיד יתברר שאריכות הגלות, היא זו שהביאה למלכות ה' באופן נעלה

הבט נא וראה סוד זה שה' חפץ עד מאד במצוות ימי הגלות עוד יותר משל זמן הגאולה, ממעשינו מידי שבת בשבתו, שבקידוש לליל שבת אנו אומרים קודם הגבהת הכוס 'לשם יחוד קודשא בריך ושכינתיה', ומבקשים לפעול במעשינו יחוד לעילא, אבל בסעודה שלישית גם הנוהג כמנהג האר"י (שער הכוונות ענין סעודה שלישית, פרי עץ חיים שער השבת פרק יח) שלא לקדש על היין אלא לברך 'בורא פרי הגפן', אינו מקדים לומר 'לשם יחוד', לפי שבלייל שבת איננו מגיעים עדיין לשלימות הנרצה של דביקות בה' וצריך לבקש עדיין על יחוד קוב"ה ושכינתיה – מידת המלכות (הרחבה בענין לשם יחוד תמצא ב'מעיינא דמלכא' גיליון ל), ורק בסעודה שלישית אחר שמתפללים 'אתה אחד ושמן אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', אז מגיעים ליחוד השלם, עד שכבר איננו צריכים לבקש 'יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה', ולמרות זאת, איננו נשארים בהארה זו, אלא הקב"ה מחדש ומביא עלינו כעבור שעה קלה לאחר מכן עבודה חדשה של ימות החול, ששם כבוד ה' בהסתר דבר, ואיננו במצב של יום שכולו שבת ומנוחה, כי אף שיש להשי"ת נחת רוח ביום השבת, להיות 'מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה' (דבר א כא), מכל מקום חביב לפניו יותר העבודה העולה מתוך ששת ימי המעשה, שמגלים את כבודו בתוך עולם העשיה, ושם היא עיקר הייחוד בין ה' לישראל.

יב. על פי דברי האר"י הקדוש (משנת נב. מחברת הקודש שער השבת, דעת קדושים חסידים מסכת האצילות דערבית פרק ו דף פרק לב) כי היחוד העליון והנעלם

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - טו

זמבל מקום מובטחים אנו, שיבוא יום 'והיה הוי"ה למלך על כל הארץ' (זכריה יד ט), ואז יגלה לעין כל מעלת עבודת הגלות, שישראל זכו להמליך שמו של הקב"ה בעמקי החושך, ומכך עלתה המלכות שהיא התחתונה מכל המידות, להיות 'אשת חיל עטרת בעלה' (משלי יב ד), ויבוא הייחוד השלם של קודשא בריך הוא ושכינתיה, שיכל להיות מושלם רק אחר עבודה ויגיעה רבה של העלאת מיין נוקבין ועבודה קשה בשנות הגלות, ואז יוודע איפוא, שדווקא מה שהקב"ה הוכרח לגעור בשטן שוב ושוב, משם דייקא קמה וגם ניצבה הנחת רוח והייחוד הגדול ביותר של בנין העתיד, 'והיה הוי"ה למלך על כל הארץ, וביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד', וכלשונו של התניא קדישא (ליקוטי אמרים פרק לז): 'תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים - שהוא גילוי אור אין סוף ברוך הוא בעולם הזה הגשמי, תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות'

השגת התענוג מגיעה דווקא מביטול הטבע ומסירתו לגבוה

זלא נמנע טוב מבעליו, לומר את שהובא רבות בספרי החסידות, לבל יחשוב אדם שבמסירת הנאותיו לגבוה על מנת לברר את מלכותו גם בתחתיות ארץ, הריהו מרוחק מן התענוג והשמחה, בהיותו נזיר קודש לה', ורק לעתיד או אז יזכה להתענג על ה' כשכר על מה שסיגף עצמו עתה. כי חוש הראות מוכיח, שככל שהאדם רודף ורדוף להשיג קנאה תאוה וכבוד, כך הוא אינו מגיע לסיפוקו לשלימות התענוג,

אבל עצם הייחוד נפעל רק לאחר הנישואין כשהולכים לביתם ומתחילים לבנות את החיים בצוותא, ומשם נבנה הקשר האמיתי ביניהם. וראה אריכות ענין זה בספרנו 'מעיינא דמלכא' (פרק ז עמ' קכה והלאה).

ביותר מכל תיקוני השבת, נעשה באמירת 'אתה חוננתנו' שבמוצאי שבת (וכבר עמדו בזה חכמי המערב בשאלות דשדרו קמיה דמון הרש"ש (סי' נח נהר שלום לא:), ועוד), משלו משל לחתן וכלה שאין מילים לפרש את שמחתם בעת החופה והקידושין,

בבחינת 'משביעו, רעב' (סוכה נב:) ולהיפך, כפי מה שמרחיקים מן הגוף את משאלותיו וחיי צער תחיהי, כך זוכים לתענוג נשגב. וזאת לפי ששורש התענוגים הוא רוחני מעולם התענוגים^{יד}, ולכן לא ניתן למשוך תענוג אמיתי, כל עוד וקשורים בעובי החומר המובדל מצד עצמיותו מהתענוג הרוחני.

זפוק חזי מצדיקי הדורות, שהיו פרושים מכל גשמי עד כלות, ודווקא עליהם ראו אור עילאי, שפניהם הפיקו נוגה מרוב תענוג עליון, וכמסופר אודות הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, שבעל עבירה אחד ראהו מברך ברכת 'המוציא' בליל שב"ק באהבה רבה, עד שנענה ואמר: חי אנכי, כי גם בחטא החמור ביותר שעברתי בימי חלדי, לא הרגשתי מעודי שמחה ותענוג כפי שיהודי זה חש בשעה שמברך על חלת הקודש ביומא דשבתא. והם הם הדברים האמורים, שיסוד התענוג הוא רק ברוחני, ולכן, ככל שמבטלים את העולם הזה ותענוגיו ומבררים שם את מלכותו ית', כך זוכים להגיע לעולם התענוג, עד לדרגה העליונה להיות חד בחד בבחינת העצמיות.

ואף אמנם שעיקר התענוג הרוחני זה, מורגש רק לאותם קדושים שזכו לאור באור החיים, ולא לנו הרחוקים עדיין מהרגשה נעלה זו, אכן גם לדידן אמורים הדברים בצד מה, שעלינו ללמוד מהם וממעשיהם, שעל מנת לקבל תענוג רוחני אם מעט ואם הרבה, לא זו הדרך להפליג מעבר לים להרי שווייץ וכדו' לתור מנוחה עבור הגוף ולחשוב שבכך מתעדנים בדשן, כי החבילין דמעיקין שיש לו לאדם, רודפים אחריו עד שם, ואם

יד. כל ההרגשים שיש באדם הם רוחניים ביסודם, והראיה, שבכל ממון שבעולם לא ניתן לרכוש הרגשים, כגון שמחה או תענוג וכיוצא בזה, אלא שיש דברים המביאים לידי כך, כי כולם ממקור גדול חוצבו, מרוחניות העולמות לעילא.

יג. אין כוונתנו חלילה לפרישות וריחוק שלא לאכול ולשתות ולהסתגף בסיגופים, כי לא זו הדרך אשר הנחילנו מרן ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע ואראלי תלמידיו, אלא לכך שראוי לא לרדוף אחר המתורות ותשוקות הגוף, ולכלכל את הגשמיות במשפט הראוי.

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - יז

כן מה הועיל בנסיעתו, אלא זה הדרך ישכון אור לקבל מנועם זיו התענוג והשמחה, שיבטל את עצמו ויקבל עליו עול מלכות שמים שלימה, והמציאות מוכיחה כמאה עדים, שככל שהאדם עסוק ב'שמע ישראל' ומוסר את נפשו למען ה' ותורתו, כך הוא זוכה לצירוף 'אשמח' היוצא מפסוק זה^{טו}, להיות מלא שמחה ותענוג, וזוהי השמחה השלימה – 'הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך' (שיר השירים א ד).

הארת החסידות לזכות לדביקות גם על ידי מצות שבלב

הדרך הטובה ביותר לזכות לדביקות אמת בה' ולמשוך הארה מהתענוג העליון, היא באמצעות לימוד התורה, שבה בחר ה' להנחיל לנו מאשו הגדולה, והיא שמותיו של הקב"ה ממש (הקדמות הרמב"ן לפירושו על התורה) ולכן חזינו, שהני קדושי עליונים שהמיתו עצמם באוהלה של תורה, זכו לדביקות והתקשרות, וראו אצלם בחוש כיצד קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד (זוהר הקדוש ח"ג עג). אכן, כיון שלא כל אדם זוכה לכתרה של תורה, וכפי שהיה בתולדות עמנו במהלך הדורות, שמעטים בלבד היו בעלי תריסין במשנה ובגמרא, ורוב רובו של כלל ישראל היו אנשים פשוטים מאד שלא ידעו צורת אות, זרח מן שמיא אורו של ה'בעל שם טוב הקדוש' ותלמידיו, שפתחו שער לה' שיכולים לזכות למשיכת התענוג גם באמצעות עמוד העבודה - על ידי מצוות אהבה ויראה, היינו, לעיין בשכליות ה' ולעשות את מצות ה' באהבה ותמימות, ובכך לזכות גם כן לקבל מן התענוג העליון.

והענין הוא, כי אף אמנם שהתורה היא דרך הישר לזכות לדביקות אמת, וכמו שהגידו צדיקים (ראה נועם מגדים פרשת בראשית ועוד רבים) שעל כן קרויה הגמרא בשם 'הווית דאביי ורבא' (סוכה כת). לפי שעל ידי

טו. כמו שכתב ב'זוהר הקדוש' (ח"ג רנת), שב'שמע' ו'אחד' יש בכל 'עד', והאותיות הנותרות הם אחת מהם אות אחת גדולה, עי"ן 'אשמח'.

התלמוד זוכים לנגיעה בהוי"ה ית"ש, אכן כולי עלמא מודי, שיש בתורה הקדושה דרגות ומעלות רבות זו לפנים מזו, ומי שזכה למעלה אחת בתורה, לא נגע עדיין באפס קצהו של הדרגה שלאחריה, וכדחזינן שהלוחות הראשונות היו רוחניים ביותר, והלוחות השניות היו פחותים מהם, ושני אלו לא ישתוו ל'תורה חדשה מאיתי תצא' (ויק"ר יג ג) שתהיה לעתיד לבוא שכולה רוחנית ושמות הקודש¹. וכשם שיש תורה על פי פשט כפי שהיא נקראת בבית הכנסת, ובתוכה יש עומק ורובד פנימי אשר אינו נגלה רק ליודעי דת ודין, כמו למשל בפרשת 'ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום' (בראשית לו לא-לט), שעל פי פשוטו אין בו שום הבנה מיוחדת, ולעומת זאת על פי תורת האר"י רמוז שם כל סוד ז' מלכים קדמאין וסוד השתלשלות בריאת העולם (עץ חיים שער ח פרק ד ועוד), כמו כן הוא בעמוד העבודה, שיש את המצות בצורתם הפשוטה, אבל בפנימיותם גנוז וטמון כח רב, וכשעושים אותם בדחילו ורחימו, ניתן להשיג על ידם דביקות כשם שיכולים להשיג בתורה, וכלשון ה'דגל מחנה אפרים' (פרשת בלק): **'כאשר פתח אדוני אבי זקני [ה'בעל שם טוב הקדוש'] זללה"ה עיני עורים, האיך יראה ואהבה מתפשטים מאין סוף עד אין תכלית, ומזה גם כן יגיע לו יראת הרוממות - יראה פנימית'. ולכן גם מי שמצד כישוריו לא ניחון במדע והבנה בתורה, ביכולתו לזכות**

הפרדס בשער הנשמה (שער לא פרק ו), **כי איך שייך 'לא תחרוש בשור ובחמור'** (דברים כב י), **וכי צריך חרישה בגן עדן, וכיצא בזה הרבה, אלא שהיה מובן בענין רוחני, מה שנקרא שור וחמור. כן לעתיד שיחזור העולם, תפשוט התורה גשמיותה, ויתקיימו מצוותיה כפי המובן בעת ההיא, וקל להבין. אבל הכל היא זו התורה בעצמה, רק אורה יאיר ביותר, כמו שהאדם יאיר גם כן'.**

טז. והרמז לזה, כי 'אביי ורבא', עולים יחד למספר רל"ב, השווה בגימטריא לד' מילויי שם הוי"ה [ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן] (גנת אגוז פרשת בראשית אות כט ועוד).

יז. זה לשון ה'של"ה הקדוש' (שער האותיות אות א אות יא): **'כי כמו שנתגשם האדם כן נתגשמה התורה, כי אילו היה האדם נשאר בכתנות אור בגן עדן, היתה התורה מובנת בענין יותר רוחני, כמו שכתב**

- יגער בך השיטן, זיגער ה' בך הבוחר בירושלים - יט

ל'ולדבקה בו' בכח קיום מצוות אהבה ויראה מתוך ביטול לה' בכל מחשבה דיבור ומעשה^{יט}.

לכשתמצא, זהו שורש המחלוקת שהיתה בין קדושי החסידות למתנגדיה, שהמתנגדים טענו שהדרך לזכות לקרבת אלהים לי טוב, עוברת רק על ידי יגיעה וידיעה בתורה, וכפי שאכן היה אצלם, שבכח תורתם זכו להשיג דרגות גבוהות בדביקות בה', כנראה לכל המעיין מפיהם ומפי כתבם של הגאון מוילנא זי"ע, ותלמידו רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע וכן ה'נודע ביהודה' זי"ע ועוד, שכולם מלאים זיו ומפיקים בחכמה בינה ודעת אלוקים, והרבה מדבריהם עולים בקנה אחד עם תורות מהארות החסידות^{יט}. ולעומתם פתחו וענו אדירי החסידות, שגם מי שלא

לחידוד ולתענוג ולצורך עצמו, הוא דבר קטן, פירוש, שעובד הוא את השי"ת בדבר קטן, וכאין הוא, שהרי הוא כמי שחושק לדבר חכמה אחרת, אבל מי שחושק להיות מרכבה לו יתברך שמו על ידי לימוד התורה, הוא דבר גדול, וזהו דבר גדול מעשה מרכבה, רצו לומר לעשות עצמו מרכבה להשי"ת על ידי התורה^{יט}.

יט. וכפי שכבר נאמר (מעיינא דמלכא גליון ל) להליץ על מה שהגה"ק בעל 'נודע ביהודה' זי"ע יצא בחוד חנית נגד אמירת 'לשם יחוד' (שר"ת נודע ביהודה מהדו"ק חלק יו"ד סי' צג) והזהיר על כך בלשונות קשים וחריפים. וכולם עמדו כנגדו ותמהו, מהיכן יצא לחלוק על דבר שיש לו אילנא רברבי בספרי הקדמונים. וייאמר, שמחמת שה'נודע ביהודה' זי"ע היה קדוש ופרוש עד למאד 'ובדורו לא היה

יה. ב'כתר שם טוב' (אות קעד) מובא: 'איתא בגמרא (סוכה כת.) דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הוויות דאביי ורבא. וקשה שיקראו חס ושלום להוויות דאביי ורבא דבר קטן, כי זה עיקר תורתנו הנאמרה לנו בסיני. אלא הכי פירושו, באמת הן תורה הנגלית והן הנסתרות הכל סוג אחד, כי הכל הולך אחר כוונת האדם, שאם אין כוונתו רק לידע ענינה לבד, אינו זוכה לשום דבר, ועליו נאמר (ישעיה מו) 'וכל חסדו כציץ השדה', אבל אם כוונתו שחושק לדביקות השי"ת, להיות מרכבה לו, ואין לזה דרך כי אם על ידי התורה והמצוות, אזי הן על ידי נגלות התורה והן על ידי נסתרות התורה, יזכה להיות מרכבה לו יתברך שמו. וזהו שאמרו 'דבר קטן - הוויות דאביי ורבא', רצה לומר, מי שלומד

זכה לקנין תורה, יש לו דרך כיצד לזכות לדביקות בה', על ידי התקשרות אמת בבורא באהבה ויראה של עמוד העבודה. והוא שמסופר לדור, שה' בעל שם טוב הקדוש' ושאר תלמידיו חיבבו מאד אנשים תמימים יראי חטא, כי הם ראו בהם כלים לזכות ליראת ה' בכח אהבתם את ה' בפשטות ובתמימות.

זחלילה לא באנו לומר, שירפה אדם עצמו מלעסוק בדברי תורה, ויאמר, אלך ואעסוק כל היום באהבה וביראה, ומשם אזכה למעייני הישועה, שכן רבותינו לא באו לשלול אלא להוסיף, ובוודאי הדרך הברורה והבהירה לזכות לדביקות – ובוודאי לדידן, נשארה מאז להתייגע בתורה בכל הכח. וראה נא בעיניך ממשכנות הרועים – רועי החסידות, שמלבד מה שהיו דבוקים באהבה וביראה, היה רב חילם בתורה, וכידוע מהרה"ק בעל התניא זי"ע שהיה הרב הפוסק של כל גלילות רוסיה, וזכה וזיכה

בבכי ובדמעה, כל מי שהלך אחורי בית הכנסת בחוצות, אחז בשרו פלצות לקולו הנשמע ברמה ביללה' לפיכך הוא לא היה נדרש לומר ולכוון בפה 'לשם יחוד', שכן בכח התורה שהיה רב ועצום אצלו, וכן מרוב בתעניות וסיגופים על צער החורבן, השיג במוחש ידיעה זו שה' מושל בכל וכמו שיתגלה לעתיד, אבל לאדם הפשוט אכן טוב לאומרה כדי שאחר הפעולות ימשכו הלבבות. וזהו עומק מה שכתב בתשובתו שאין צריכים לומר 'לשם יחוד' מחמת שהיחוד נעשה מאליו, שכן הייתה אכן דרגתו ומעלתו שבכל מעשיו לא הסיח דעת מלייחד שם ה' ולא היה נצרך לומר ולעשות יחוד חדש ועמד עדיין על עומדו הראשון.

כמוהו, וכמעט לא השיבו אדם מעולם' (לשון הדברי חיים ח"ב יו"ד סי' קל), שבכל ימיו אשר חיה לא הסיח דעתו רגע אחד מלייחד ולהתפלל על הגאולה השלימה שיתקיים היחוד השלם בין קודשא בריך הוא לשכינתיה [כמו שכתב תלמידו רבי אלעזר פלעקלס זצ"ל (שו"ת נודע ביהודה חלק ב בסופו): 'מראש חודש אב עד תשעה באב, לא אכל רק לחם יבש ופיזר אפר על הלחם, וכך נהג עד שהגיע לימי זקנה. מעולם לא עבר עליו חצות לילה בשינה עד סמוך לזקנתו שלא היה מקונן בחצי הלילה על חורבן בית אלוקינו ועל גלות השכינה. מערב תשעה באב עד מוצאי תשעה באב לא פסיק פומיה מקינות ויללות, והיה מתעולל בעפר

- יגער בך השטן, ויגער ה' בך הבוחר בירושלים - נא

את הרבים בהוצאת שלחן ערוך של הלכות פסוקות, וכן מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהיה רב כוחו בגפ"ת^א, ושימש ברבנות בעיירות רבות, וביניהם גם בפניסק באותו פרק זמן עם הגאון בעל ה'ישועות יעקב' זי"ע, והחזיק ישיבה עם תלמידים רבים^ב, ומעוד צדיקים אין מספר שהיו מפורסמים בתורתם ובחסידותם. וזו הדרך הרצויה, להיות מזה ומזה אל תנח ידך, לזכור ש'עיקר חסידות, הוא התורה הקדושה בהתמדה' (לשון הזרע קודש' פרשת תרומה), ולהניח ברכה גם בקב חומטין של לימוד בספרי יראה וחסידות, שבתביות זהב שלהם יכולים למשוך דביקות אהבה ויראה בה"ב^ב, ומבין שני אלו, ימצא את עצמו בעזר ה' מקושר בעולם התענוג הרוחני.

יעזור השי"ת שנזכה לראות בקרוב את בנין המלכות שיצא מעבודתנו בשנות הגלות, בעת ש'אב הרחמים ירחם עם עמוסים, ויגער ביצר הרע מן הנשואים, ויחון אותנו לפליטת עולמים', ואז נזכה לעידון האמיתי – להתעדן על ה', ב'עולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתיה וכו', אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה' (ברכות יז.).

תפארת ישראל בוצינא קדישא מורנו לוי יצחק נ"י, וזאת ידוע לכל העולם, שכמה אלפים תלמידים אשר העמיד כבוד אדוני אבי מורי ורבי שיחי', אשר לימד אותם חידושי גפ"ת ופוסקים, וגם כן נתלהב לבם לעבודתו ברוך הוא בשמעם תורתו הקדושה בהדרכה ישרה לעבודתו, ולגודל גדולת אדוני אבי מורי ורבי צדקתו וקדושתו ותורתו.

כב. על מעלת הלימוד בספרי החסידות, ראה נא דברנו ב'מעיינא דמלכא' (גיליון לב).

כ. ככתבו ב'קדושת לוי' (כללות ימים טובים): 'כל זה כתבנו מלימוד גפ"ת, והוא נכון. והשי"ת יעזור לי שיצא לאור החיבור גפ"ת, אשר בחידוד גפ"ת עושין נחת רוח ליוצרינו, ומצפה אנכי לחסד הבורא ברוך הוא שיזכה אותי שיצא לאור חבורי גפ"ת'.

נא. עדות בנו הרה"ק רבי מאיר מבארדיטשוב זי"ע – שנלב"ע על פני אביו, בהקדמת ספרו 'כתר תורה': 'אמר הצעיר, כל ימי גדלתי אצל כבוד אדוני אבי מורי ורבי הגאון

מדרגניתא דמלכא

אמירות נעימות ופנינים יקרים
שהשמיע פ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בלילי שבת קודש בעת עריכת שלחנו הטהור

פרשת וירא תשב"ג

- שבת אויפרוף של פרע"ח הרב אברהם יהושע העשיל שליט"א -

אחרי הילוכך - רבינו אפרים בפירושו על התורה בפרשתן (ד"ה וירא אליו) מביא רמז נפלא על מצות מילה, מהא דתנן (זבחים פ"ה מ"א) 'קדשי קדשים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון', דהמילה הוא באדם הנקרא 'קדוש' נעשית באבר ה'צפון' וצנוע, ומקבל דמה בפיו שהוא 'כלי שרת', כידוע דפה האדם מלאה בשמות וכוונות המרומזים למעלה, והיינו המציצה בפה בעת הברית.

ויש לרמוז בזה גם ענין קדושת היסוד, דאדם 'קדוש' היינו מי ש'שחט' התאוה שבאבר ה'צפון' ושומר את עצמו בקדושה וטהרה, הגם דהוי תאוה גדולה עד למאוד, וזהו כקרבן ממש יחשב, על דרך שמתאמרה (ע"י אוהב ישראל ריש פרשת צו) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (ויקרא א, ב) דהאדם מקריב את עצמו כקרבן לה', ועבודה זו של שמירת הברית הוה הקרבה תמידית בכל עת ועונה כל זמן שהאדם חי עלי אדמות.

אחרי הפירות - איתא בלקט עני (בד"ה ויהי אחר הדברים האלה) לבאר מה שנסיון העקידה היתה דוקא אחר השבועה בין אברהם לאבימלך, ובזה ביאר מה דכתיב ויהי אחר 'הדברים' האלה, שזה קאי על השבועה, דלא כמאמרם ז"ל (סנהדרין פט:) - אחרי דבריו של שטן, עיין שם דבריו.

ואפ"ל עפ"י דרכו באופן אחר, דהנה כשעלה ברצונו של דוד המלך לעלות לירושלים ולבנות הבית המקדש בית ארזים לה' על מקום הר הבית שהיה בחלקם של היבوسی שהיו מזרע אבימלך, נתעכב משום שבועת אברהם אבינו, כמפורש באריכות בשמואל - ב (ה, 1) 'אמר לדוד לא תבא הנה כי אם הסירך העורים והפסחים' וגו', והיינו שעדיין שבועת זקינך אברהם קיימת שלא תורישו את ההר הזה, עד שבא בטענה שהם לא קיימו חלקם בשבועה, שהפלשתים נכדי אבימלך פגעו בבני אברהם כדאיתא בגמ' סוטה דף ט:, על כן גם חלק שבועת אברהם נתבטל, והתחיל להתכונן לבניית המקדש.

מדרגניתא דמלכא

והנה אצל מעשה העקידה נתגלה אהבתו העצומה של אברהם אבינו להבורא באופן נפלא, עד כי היה מוכן להקריב בנו יחידו אשר אהב, אף שידע שביצחק יקרא לך זרע, ואם הולך לשחוט אותו הרי הוא מאבד בידיו המשך דורותיו, ועכ"ז לא הסתכל על עצמו אלא וישכם בהשכמה לעשות רצונו יתברך מתוך שמחה וחשק.

וגם אצל יצחק מצינו דבר נפלא שדייקא בשעת מעשה העקידה נתעלה באהבה אליו ית' באופן נעלה מאד, דהנה ידוע מה שכתבו הקדמונים דמצות אהבת השם קשה מאוד לקיימה עד שהוקשו האיך שייך בכלל ציווי על אהבה, דהרי אהבה היא מידה שבלב (אבן עזרא שמות כ, יד ד"ה לא תחמוד; דברים ה טז ד"ה ולמען ייטב לך ועוד. וע"ע בספר החינוך מצוה תי"ח) ובפרט כשהוא על מציאות שאינו נראה לעינים, שהרי על דבר הנראה לעינים כגון דבר או בריה גשמי מובן שאפשר לאהוב בכל נפשו ומאודו, כי תאוה היא לעינים, אבל דבר שא"א לראות קשה מאד לאהוב אותה, וממילא השי"ת הנעלם מכל עין ולא יראנו האדם וחי, הגם דהאדם יודע בבהירות שכל חיותו וקיומו בזה העולם הכל הוא מחסדו הגדול של השי"ת, עדיין אין זה דבר ממשי לפנינו, וממילא קשה מאד לקיים מצות אהבת השם בשלימות.

אבל אצל יצחק אבינו כתוב (בראשית כז, א) 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות', והטעם מפורש בילקו"ש (רמז קיד) דבשעה שנעקד ע"ג המזבח, תלה עיניו למרום והביט בשכינה, וזה גרם לו לכהות עיניו בעת זקנותו. וממילא דייקא יצחק שאכן ראה במו עיניו את השכינה שפיר הגיע לאהבת השם במדרגה נפלאה, וכמו שרואים שאחר שאמר הקב"ה לאברהם אל תשלח ידך אל הנער, התחנן אליו יצחק וביקש מאביו שרוצה להיקרב לכבוד יתברך שמו. וזהו הביאור במה שאמרו רבותינו ז"ל בכמה מקומות (ברכות סב; תענית טז. ועוד) שהקב"ה רואה את 'אפרו של יצחק מונח על גבי המזבח' ומכפר מכוחו לישראל, שמאמר זה תמוה עד למאד שמהיכן נוצר 'אפרו של יצחק', והרי יצחק נותר בחיים לאחר העקידה ונשחט תמורו איל כמובא בפסוקי התורה, אין זה אלא שיצחק אבינו אכן מסר את נפשו לה' מכל וכל ויצא נפשו מרוב דביקותו כמבואר במדרש (ראה פרקי דר"א פרק לא, שאח"כ החיה השי"ת את יצחק בתחיית המתים), ולכן שנו חכמים הלוך ורצוא שאפרו מונח לזכרון תמיד לפני ה', ומה שעיינינו רואות שיצחק אבינו נותר חי בהאי עלמא ונשא אשה והוליד בנים, זה היה רק בעיני בשר, אבל לאמיתו של דבר, נתקדש יצחק להיות עולה תמימה כתות ושרוף כאפר מונח על גבי

מרגניתא דמלכא

המזבח, בכוחו הגדול שמסר נפשו לה' אחד מתוך אהבה נפלאה אחרי שזכה לראות את השכינה.

ומשום זה ראינו שעמוד החזק שעליה נשענים כל בית ישראל בכל דור ודור ובכל מקום שהם הוא מעשה העקידה, ובכל יום בעמדינו להתפלל אנו מקדימים אותה (טור וש"ע או"ח א) ומעתירים אשר בזכותה "יכבשו רחמין את כעסך ויגולו רחמין על מזותיך", ולעת עומדינו לדין בימים הנוראים אשר כל באי עולם נשפטים ונחתם גזר דינם וכדלים ורקים אנו נצבים לבקש סליחה ותחנונים, אזי נאחזים אנו בה בכל כוחינו ומפצירים "זכור ברית אברהם ועקידת יצחק". ועוד הפליגו רז"ל בעוצם גדולת שגב העקידה כי רבה היא, עד שהעמידו כל זכויותינו על אחת ואמרו (בראשית רבה נו, א) "כל אכילות שישראל אוכלים בעולם הזה אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת".

א"כ אחר מעשה הגדול הזה של אב ובנו שמסרו נפשם לה' במקום המזבח מתוך גודל אהבתם אליו, היה מן הראוי שמיד אחר הדברים האלה יבנו את בית המקדש, ויקריבו קרבנות לרצון ה' בתמידית, ושיהיה להשי"ת תענוג תמידי מעבודת בניו עלי אדמות באהבה יתירה, ולמה הוצרכו לחכות עוד קרוב לאלף שנה עד כי שלמה המלך בנה את בית מקדשינו בתפארתו. אלא שיש סדר בהנהגת העולם, שקודם הוצרכו להזדכך בגלות מצרים, ואח"כ היה צורך בניסי יציאת מצרים וקריעם ים סוף לחדור אמונת הבורא בלבם של בני ישראל, ורק אח"כ עמדו במדרגה לקבל את התורה ולהתהוות לעם הנבחר וכו' וכו', עדי שיהיו ראויים להשראת השכינה בבית המקדש, וא"א להקדים את המאוחר.

ולכן סיבב הקב"ה שקודם התענוג שיגיע לו בעת העקידה כבר ישבע אברהם אבינו לאבימלך שלא ישקור עם נכדו ונינו, כדי שיתעכב בנין בית המקדש עד כי ישלים זמנא ויגיע זמן המיוחד לבנין הבית, והכל היה במחשבה תחילה.

ובזה יובן הפסוק לנכון, אחר הדברים האלה שכבר שבע אברהם לאבימלך, צוה השי"ת לאברהם על נסיון העקידה, ואפי' שידע שאברהם ויצחק בנו יעוררו תענוג גדול במעשיהם, כבר נזהר על הקדמת בניית המקדש קודם זמנו ע"י השבועה שכרת אברהם אבינו עם הפלשתים.

מרגניתא דמלכא

אחרי הקוגל - התולדות יעקב יוסף ז"ע (בד"ה וירא, עוד י"ל) מביא וז"ל, שמעתי בשם מוהר"ר נחמן קאסוויר שהוכיח לבני אדם שאינם מקיימין שויתי ה' גם בעוסקו בסחורה ומשא ומתן, וכי תימא איך אפשר זה וכו', הא בהיותו בבית הכנסת ומתפלל אפשר לו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן ה"ה איפכא נמי אפשר, ודפח"ח, ובזה יובן וירא אליו ה' באלוני ממרא בשווקים וברחובות, וכי תימא אין זה אפשר, ואמר והוא ישב פתח האהל בבית הכנסת בתפלתו היצה"ר מפתה אותו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, אם כן איפכא נמי אפשר, וק"ל.

והיינו דאין לאדם לחשוש מ'התגרות בהסט"א' כשחושב מהשי"ת בהליכתו ברחוב חוצה, הגם ששם הוא מקומו של היצה"ר, דאף בין ספסלי ביהמ"ד נדחף היצה"ר לשלוט שם שלא כדין.

משנים שעברו - הנה בענין העקידה ידוע קושית המפרשים במהות הנסיון הגדול בעת אשר כל בן ישראל מוכן ומזומן למסור את נפשו למען כבוד שמו יתברך וכמו שראינו במשך כל הדורות מסירות נפשם של בני ישראל אשר פשטו את צוארם למען קדושתו ית' מתוך שמחה וחדוה, ומה גם אשר אברהם זכה לשמוע את הציווי מאת השי"ת בעצמו.

והנה בספה"ק מבואר תירוצים על ענין הזאת בכמה אנפין כ"א כפי דרכו בקודש, אבל יש מהלך אחד המבואר בספרים אשר הוא ע"ד האמת ואין הם מוציאים את הענין מדי פשטן של דברים אבל הוא עמוק ונפלא כאחת.

והוא כי כל הנסיון כלל לא היה על עצם שחיטת יצחק, ועיקר הנסיון לאברהם אבינו היה הנסיון באמונתו ובהשקפתו היות והדבר ה' אשר דיבר אליו להעלות את יצחק לעולה היה בניגוד לכל מה שידע והשיג עד עתה בדרכי עבודת ה' ובעומק ענין עבודת הקרבנות ובניגוד למה שלמד את כל העולם כולו זה רבות בשנים, ולולי אמונתו הפשוטה והזכה היה מתחיל לחשוש שאם טעה בהבנתו בעניינים אלו בהנהגתו ית', אולי טעה בכל שיטתו שיש מנהיג לבירה והוא לבדו עושה ויעשה כל המעשים ולו ראוי לעבוד, וכן מה שהיה בניגוד גמור למה שדיבר אליו הקב"ה אודות עתידו עד עתה, וכמו שאיתא בבראשית רבה וירא (יג): "א"ר אחא התחיל אברהם תמיה אין הדברים הללו אלא דברים של תימה, אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע, חזרת ואמרת

מרגניתא דמלכא

קח נא את בנך ועכשיו את אמר לי אל תשלה ידך אל הנער אתמהא, וכו", גם זה היה בניגוד למה שהשכיל בדעתו שלא שייך שינוי רצון אצל השי"ת, ועכ"ז עמד איתן בביטולו הגמור להבורא ולהנהגתו ועבד עבודתו עבודה תמה ונקי" ואכן לבסוף עלה שלא טעה כלל בהשכלתו הראשונה.

ויש בזה חיזוק גדול לאנשי דורינו המוצאים עצמם בכל מיני מצבים שנראים לאדם כמתמיהים וכאלו יש ח"ו חילוקי רצון אצל הבורא ית', ובפרט במצב שאינו מצליח באיזה עבודה בעבודת בוראו, ומחשבת האדם כבר משוטט שאם טעה בזה אולי טעה בעוד יסודות וכו' וכו', ועל האדם לזכור את המעשה אבות שהם סימן לבנים במה שהחדיר בלבינו אבינו אברהם שבכל מצב שהוא אף אם ההבטה שלו והשכלתו מעורפלים ודרכי הבורא המה כסתומים אצלו, עליו לעמוד איתן ולעשות עבודתו המוטלת אליו כפי ראות עיניו וכפי שקיבל מרבותיו, ובהמשך הזמן כבר יזכה שיאיר אצלו הכל באור האורות ובבהירות רבה בסייעתא דשמיא.

וכדאי להביא מקצת דבריו הנפלאים של מרן רבינו החתם סופר זי"ע בתשובתו הנפלאה למהר"ץ חיות זצ"ל (סוף חלק א"ח תשובה רח), וזל"ק "אברהם שמע מפי ה' ויצחק האמין לאברהם הואיל והיה מוחזק, ורגיל אני לומר משו"ה אמרינן ועקדת יצחק לזרעו תזכור ולא אמרינן עקידה שעקד אברהם כמו שאמר בתחלת הברכה שם וכו', אאע"ה האמין תורה שבכתב היינו מה ששמע מהקב"ה עצמו אבל יצחק מסר נפשו על מצות. ויש להאריך ולהסביר הנסיון הגדול הלז, הנה אאע"ה וגם יצחק בנו חכמים גדולים היו, ויצחק לא ידע מאברהם אלא מעצמו השכיל כל מה שהשכיל אברהם מעצמו, וכן יעקב, והיינו דפירש"י וזכרתי את בריתי יעקב כל אחד כדאי לעצמו ולא צריך לאביו, והנה האנשים האלה השכילו ענין וסוד הקרבנות שהיו בונין מזבחות והקריבו קרבנות וידעו עד היכן הדבר מגיע ומה שאפשר להשכיל בו, כי אעפ"י שנתן הרמב"ם במורה טעמים להשקיט לב ההדיוטים, מ"מ בסוף הל' מעילה כתב שהוא חק וסוד שלא נגלה לנו, ומ"מ האבות שבנו מזבחות ידעו וכמ"ש רמב"ן פ' ויקרא והם ידעו והשכילו שאי אפשר בשום אופן בעולם כלל וכלל שירצה הי"ת בקרבן האדם, שאילו לא השכילו כן כבר הי' אברהם מקריב ישמעאל בנו או אפילו יצחק, אלא שזה אי אפשר בשום אופן בעולם.

והנה כשאמר לו הקב"ה קח נא את בנך את יחידך והעלהו לי לעולה א"כ ע"כ יאמר שטעה בהשכלתו, ומכיון שטעה אפשר כי הכל טעות במה

מדרגניתא דמלכא

שהתקוטט עם אנשי דורו על האמונה, ולא יעלה על הדעת שמא אמר הקב"ה רק העלהו ולא להקריבו, אין דרכו של הקב"ה חלילה לדבר בלשון שיטעה בו הנביא, ואברהם הבין שלשון העלהו לעולה הוא לשון עולה ממש שהוא כליל לה', ומ"מ בתום לבבו לא הרהר כלל אע"פ שהיה חוץ להיקש הסוד שהבין מן הקרבנות. ואין מן התימה על אברהם ששמע מן הקב"ה עצמו, אבל מהתימה על יצחק שקיבל מאברהם מה שהוא נגד השכלתו ואי אפשר לשמוע כלל, מ"מ לא הרהר גם אחרי דברי חכמים ושמע ופשט צווארו. והאמת בזה, שבוודאי היה יצחק עולה כולו כליל, כי בן אדם הנותן נפשו לשחיטה והקטרה בלי שום ציפוי שימלט נפשו ע"ד אליך ה' נפשי אשא, הרי נפשו כולו כליל לה' יתברך, ולא דמי לקרבן בהמה שצריך הפשט וניתוח וכליל לאישים ואז תעלה נפש הבהמה לריח ניחוח, אבל לא כן נפש האדם בחיים חיותו נדבק בהי"ת על ידי מחשבתו ובתנאי שיהי' מסירת נפש ממש, ואם כן היינו והעלהו לי לעולה והרי העלהו והיה עולה. ואף על פי שזה דבר פשוט לכל מבין ומשכיל, מכל מקום העלים הקב"ה מחשבה זו מאברהם ויצחק אעפ"י שהיו חכמים גדולים מ"מ כתיב [משלי ב' ז'] יצפון לישרים תושי', כי לולא שהעלים מהם סברא זו לא הי' מסירת נפש שלימה כי ידע שלא ימות, על כן לא הבינו תוכן הדבר עד אחר מעשה" והדברים נפלאים מאד. וכענין הזה כתב מרן הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע בספרו פרי הארץ בפרשתינו, עיין שם.

ועוד כדאי לעיין מש"כ בענין הזה הרה"ק רבי ברוך המגיד מ'קאסוב זי"ע (אשר יומא דהילולא חלה בשבוע זו, י"ג חשון) בספרו הנפלא 'עמוד העבודה' בדרוש מסי"נ פרק א', אשר כל דבריו הם נחמדים ועמוקים במבט חדש על כל ענינה של העקידה, עיי"ש ותמצא נחת.